

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

14. april 2015 *

»Præjudiciel forelæggelse — mandlige og kvindelige arbejdstagere — ligebehandling med hensyn til social sikring — direktiv 79/7/EØF — artikel 4 — direktiv 97/81/EF — rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af Unice, CEEP og EFS — beregning af ydelser — system for udfyldning af lakuner i indbetalingen af bidrag — deltidsansatte og fuldtidsansatte«

I sag C-527/13,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Spanien) ved afgørelse af 10. september 2013, indgået til Domstolen den 7. oktober 2013, i sagen:

Lourdes Cachaldora Fernández

mod

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, vice-præsidenten, K. Lenaerts, afdelingsformændene A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, A. Ó Caoimh og J.-C. Bonichot samt dommerne A. Arabadjiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, A. Prechal, E. Jarašiūnas, C.G. Fernlund og F. Biltgen (refererende dommer)

generaladvokat: Y. Bot

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 29. september 2014,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) og Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) ved abogados A. Lozano Mostazo og I. Pastor Merino
- den spanske regering ved L. Banciella Rodríguez-Miñón, som befuldmægtiget

* Processprog: spansk.

— Europa-Kommissionen ved L. Lozano Palacios og D. Martin, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 9. oktober 2014,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af dels artikel 4 i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979 L 6, s. 24), dels § 5, stk. 1, litra a), i rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der blev indgået den 6. juni 1997 (herefter »rammeaftalen«), og som er indeholdt i bilaget til Rådets direktiv 97/81/EF af 15. december 1997 om rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af Unice, CEEP og EFS (EFT 1998 L 14, s. 9), som ændret ved Rådets direktiv 98/23/EF af 7. april 1998 (EFT L 131, s. 10).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Lourdes Cachaldora Fernández og på den anden side Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (det nationale institut for social sikring, herefter »INSS«) og Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (socialsikringshovedkassen) vedrørende fastsættelsen af beregningsgrundlaget for en pension ved fuldstændig og varig uarbejdsdygtighed.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 I henhold til artikel 2 i direktiv 79/7 finder dette anvendelse på den erhvervsaktive befolkning, herunder selvstændige erhvervsdrivende, arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, der midlertidigt er uden arbejde på grund af sygdom, ulykke eller ufrivillig arbejdsløshed, og personer, der søger arbejde, samt på arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, der er fratrukket med alders- eller invalidepension.
- 4 I henhold til det nævnte direktivs artikel 3, stk. 1, finder dette anvendelse bl.a. på lovbestemte ordninger, der sikrer beskyttelse mod invaliditet.
- 5 Direktivets artikel 4, stk. 1, bestemmer:

»Princippet om ligebehandling indebærer, at der ikke finder nogen forskelsbehandling sted på grundlag af køn, hverken direkte eller indirekte, under henvisning særlig til ægteskabelig eller familiemæssig stilling, især for så vidt angår:

- anvendelsesområdet for ordningerne samt betingelserne for adgang til disse
- bidragspligt og beregning af bidrag
- beregningen af ydelserne, herunder ægtefælle- eller forsørgertillæg, og betingelserne for varigheden og bevarelsen af retten til ydelserne.«

6 Tredje afsnit i indledningen til rammeaftalen har følgende ordlyd:

»Denne aftale vedrører ansættelsesvilkårene for deltidsansatte, idet det erkendes, at anliggender vedrørende lovpligtig social sikring besluttet af medlemsstaterne. I relation til princippet om ligebehandling har aftalens parter bemærket sig udtalelsen om beskæftigelse fra Det Europæiske Råds møde i Dublin i december 1996, hvori Rådet bl.a. understregede behovet for at gøre sociale sikringsordninger mere beskæftigelsesvenlige ved at »udvikle socialsikringsystemer, der kan tilpasses nye arbejdsmønstre og give en passende social beskyttelse til de berørte personer«. Denne aftales parter finder, at denne erklæring bør realiseres.«

7 I henhold til rammeaftalens § 2, stk. 1, finder denne »anvendelse på alle deltidsansatte, der har en ansættelseskontrakt eller et ansættelsesforhold, som er defineret ved lov, kollektiv aftale eller gældende praksis i den enkelte medlemsstat«.

8 Rammeaftalens § 4, stk. 1, bestemmer:

»Hvad angår ansættelsesvilkår må deltidsansatte ikke behandles på en mindre gunstig måde end sammenlignelige fuldtidsansatte, udelukkende fordi de arbejder på deltid, medmindre forskelsbehandlingen er begrundet i objektive forhold.«

9 Rammeaftalens § 5, stk. 1, litra a), bestemmer:

»I relation til denne aftales § 1 og princippet om ikke-forskelsbehandling mellem deltids- og fuldtidsansatte

a) bør medlemsstaterne, efter høring af arbejdsmarkedets parter i overensstemmelse med national lovgivning eller praksis, identificere og tage op til overvejelse hindringer af juridisk eller administrativ art, der kan begrænse mulighederne for deltidsarbejde, og hvor det er hensigtsmæssigt, fjerne disse hindringer.«

Spansk ret

10 Artikel 140, stk. 1, litra a), i Ley General de la Seguridad Social (almindelig lov om social sikring), der blev godkendt ved kongeligt lovdekret nr. 1/1994 af 20. juni 1994 (BOE nr. 154 af 29.6.1994, s. 20658, herefter »LGSS«), i den version, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, bestemmer:

»Beregningsgrundlaget for pensioner ved varig uarbejdsdygtighed som følge af sygdom, der ikke er erhvervsrelateret, fastsættes i overensstemmelse med følgende bestemmelser:

a) Der anvendes en kvotient, der fastsættes, ved at den berørte persons bidragsbasis i de 96 måneder, der går umiddelbart forud for den sidste måned inden forsikringsbegivenhedens indtræden, divideres med 112.«

11 LGSS' syvende tillægsbestemmelse, nr. 1, regel 3, litra b), fastsætter for så vidt angår beregningsgrundlaget for alderspensioner og pensioner ved varig uarbejdsdygtighed gældende for deltidsansatte:

»I forbindelse med beregningen af alderspension og pension ved varig uarbejdsdygtighed som følge af en ikke-erhvervsrelateret sygdom medregnes de perioder, hvor der ikke har bestået en bidragspligt, på grundlag af den til enhver tid gældende laveste mindstebasis for bidrag for hver enkelt periode, svarende til det antal arbejdstimer, der sidst er udført.«

- 12 Artikel 7, stk. 2, i Real Decreto 1131/2002 por el que se regula la Seguridad Social de los trabajadores contratados a tiempo parcial, así como la jubilación parcial (kongeligt dekret nr. 1131/2002 om regulering af social sikring af deltidsansatte og deltids pension) af 31. oktober 2002 (BOE nr. 284 af 27.11.2002, s. 41643, herefter »kongeligt dekret nr. 1131/2002«), der gennemførte bestemmelserne i LGSS' syvende tillægsbestemmelse, nr. 1, regel 3, litra b), fastsætter:

»I forbindelse med beregningen af alderspension og pension ved varig uarbejdsdygtighed som følge af en ikke-erhvervsrelateret sygdom eller fritidsulykke medregnes de perioder, hvor der ikke har bestået en bidragspligt, idet der tages hensyn til den gældende laveste mindstebase for bidrag for hver enkelt periode, svarende til det arbejdstimer, der er udført i henhold til kontrakten på det tidspunkt, hvor bidragspligten blev afbrudt eller ophørte.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 13 Lourdes Cachaldora Fernández har betalt bidrag til den spanske sociale sikringsordning fra den 15. september 1971 til den 25. april 2010, dvs. i alt 5 523 dage, hvor hun var ansat på fuld tid, bortset fra perioderne henholdsvis fra den 1. september 1998 til den 28. februar 1999, fra den 1. marts 1999 til den 23. marts 2001 og fra den 24. marts 2001 til den 23. januar 2002, hvor hun var deltidsansat. Derimod har hun ikke betalt bidrag i perioden fra den 23. januar 2002 til den 30. november 2005.
- 14 Den 21. april 2010 indgav Lourdes Cachaldora Fernández en ansøgning om tildeling af pension ved varig uarbejdsdygtighed til INSS.
- 15 Ved afgørelse af 29. april 2010 blev Lourdes Cachaldora Fernández tildelt en pension som følge af fuldstændig og varig uarbejdsdygtighed. Denne pensions månedlige grundbeløb var fastsat til 347,03 EUR med en sats på 55%. Dette beløb var fastsat med udgangspunkt i en referenceperiode, der omfattede de otte år forud for uarbejdsdygtighedens indtræden, nemlig perioden fra marts 2002 til februar 2010, på grundlag af de gældende mindstebaser for bidrag for hvert af de pågældende år fra marts 2002 til november 2005 efter regulering heraf ved anvendelsen af deltidskoefficienten for de senest indbetalte bidrag inden marts 2002.
- 16 Lourdes Cachaldora Fernández indgav en klage over denne afgørelse og gjorde gældende, at der med henblik på beregningen af hendes pension for perioden fra marts 2002 til november 2005 burde tages udgangspunkt i de gældende mindstebaser for bidrag med deres fulde beløb for hvert af disse år og ikke med det reducerede beløb efter anvendelsen af den nævnte deltidskoefficient. Ifølge denne beregningsmetode beløber beregningsgrundlaget for hendes pension sig til 763,76 EUR, hvilket INSS ikke har bestridt.
- 17 Da INSS gav afslag på klagen med den begrundelse, at den foreslåede beregningsmetode ikke var i overensstemmelse med artikel 7, stk. 2, i kongeligt dekret nr. 1131/2002, anlagde Lourdes Cachaldora Fernández søgsmål til prøvelse af denne afgørelse ved Juzgado de lo Social 2 de Ourense. Ved dom af 13. oktober 2010 frifandt den pågældende ret INSS og opretholdt INSS' administrative afgørelse under henvisning til artikel 7, stk. 2, i kongeligt dekret nr. 1131/2002 og LGSS' syvende tillægsbestemmelse.
- 18 Lourdes Cachaldora Fernández iværksatte appel af denne dom ved Tribunal Superior de Justicia de Galicia. Denne ret er i tvivl om foreneligheden af den spanske lovgivning med EU-retten.
- 19 Den forelæggende ret ønsker for det første oplyst, om der i hovedsagen foreligger en indirekte forskelsbehandling af kvindelige arbejdstagere som omhandlet i direktiv 79/7. De nationale bestemmelser, der er omhandlet i hovedsagen, kan nemlig, idet de hovedsagelig berører kvindelige arbejdstagere, have ugunstige virkninger for et større antal kvinder end mænd, og det er ikke sikkert, at den fremsatte begrundelse om, at »udfyldningen af lakuner [i indbetalingen af bidrag] i forhold til det udførte arbejde på deltid er baseret på et princip om logik og balance i den sociale sikringsordnings

beskyttelsesforanstaltninger, som indebærer, at beskyttelsen i denne ordning aldrig kan overstige den forudgående indbetaling af bidrag hertil, jf. princippet om bidragspligt og princippet om proportionalitet mellem omfanget af bidragsindbetalinger og den ydede beskyttelse«, er forenelig med kravene i EU-retten.

- 20 Dels indebærer et proportionalitetskriterium, hvor der tages hensyn til den berørte arbejdstagers bidrag, at den deltidskoefficient, der skal anvendes til at reducere de mindstebaser, som skal udfylde lakunerne i bidragene, skal beregnes på grundlag af samtlige de bidrag, som arbejdstageren har betalt i hele sin forsikringsperiode. De i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelser fastsætter imidlertid ikke en sådan form for beregning, idet de pålægger en deltidskoefficient svarende til arbejdskontrakten forud for afbrydelsen af betalingen af bidragene, hvilket kan medføre et helt uforholdsmæssigt resultat, således som det fremgår af hovedsagen, når deltidsarbejdet kun udgør en lille del af den pågældende arbejdstagers samlede erhvervsaktive periode.
- 21 Dels kan det ikke være korrekt at anvende et proportionalitetskriterium i forhold til mekanismen til udfyldning af lakunerne i bidragsindbetalingen, for så vidt som denne mekanisme ikke afspejler en bidragsmæssig logik, hvilket kommer til udtryk ved den omstændighed, at lakunerne udfyldes på grundlag af faste bidrag, der ikke har nogen sammenhæng med de foretagne bidragsindbetalinger, men har til formål at korrigere de uregelmæssigheder, der opstår, når der anvendes en forudbestemt referenceperiode. I det foreliggende tilfælde har den omstændighed, at Lourdes Cachaldora Fernández har arbejdet på deltid og indbetalt bidrag i stedet for at gå ledig og ikke betale bidrag, været til ugunst for hende, idet hendes pension ved varig uarbejdsdygtighed herved er blevet nedsat.
- 22 Det er for det andet den forelæggende rets opfattelse, at de nationale bestemmelser, der er omhandlet i hovedsagen, ligeledes kan være i strid med rammeaftalen. Den i hovedsagen omhandlede pension ved varig uarbejdsdygtighed kan ganske vist ikke – under hensyn til de af Domstolen fastsatte kriterier – anses for at være løn og udgør dermed ikke et ansættelsesvilkår, som er underlagt princippet om forbud mod forskelsbehandling af arbejdstagere på deltid som fastsat i rammeaftalens § 4. Rammeaftalens § 5, stk. 1, litra a), forpligter imidlertid medlemsstaterne til at identificere og tage op til overvejelse hindringer af juridisk eller administrativ art, der kan begrænse mulighederne for deltidsarbejde, og, hvor det er hensigtsmæssigt, fjerne disse hindringer. I det foreliggende tilfælde kan det antages, at de vilkår, på hvilke lakuner i bidragene udfyldes i henhold til spansk lovgivning, udgør en »hindring af juridisk art« for udførelsen af deltidsarbejde, for så vidt som de arbejdstagere, der efter at have mistet et fuldtidsarbejde accepterer en deltidsansættelse, bliver stillet ringere end dem, som ikke accepterer en sådan deltidsansættelse. Dette udgør reelt et væsentligt incitament til ikke at acceptere en deltidsansættelse.
- 23 På denne baggrund har Tribunal Superior de Justicia de Galicia besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Er en national bestemmelse som syvende tillægsbestemmelse, nr. 1, regel 3, litra b), i [LGSS] i strid med artikel 4 i [direktiv 79/7], når bestemmelsen berører en gruppe, der primært består af kvinder, og i henhold til hvilken udfyldningen af de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningsgrundlaget for en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal ske på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag efter reduktion heraf ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold forud for lakunen i indbetalingen af bidrag, hvorimod der i tilfælde af fuldtidsansættelse ikke ville ske nogen reduktion?
- 2) Er en national bestemmelse som syvende tillægsbestemmelse, nr. 1, regel 3, litra b), i [LGSS] i strid med [rammeaftalens] § 5, stk. 1, litra a), [...] når bestemmelsen berører en gruppe, der primært består af kvinder, og i henhold til hvilken udfyldningen af de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningsgrundlaget for

en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal ske på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag efter reduktion heraf ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold forud for lakunen i indbetalingen af bidrag, hvorimod der i tilfælde af fuldtidsansættelse ikke ville ske nogen reduktion?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 24 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4 i direktiv 79/7 skal fortolkes således, at den, henset til de forhold, der er beskrevet i forelæggelsesafgørelsen, er til hinder for nationale retsfor skrifter, der fastsætter, at de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningen af en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal udfyldes på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold, selv om der, såfremt disse lakuner ligger efter en periode med fuldtidsansættelse, ikke er fastsat nogen reduktion.
- 25 Selv om det i denne henseende er ubestridt, at EU-retten anerkender medlemsstaternes kompetence til selv at udforme deres sociale sikringsordninger, og at det i mangel af en harmonisering i Den Europæiske Union tilkommer hver medlemsstat i lovgivningen at fastsætte betingelserne for tildeling af ydelser på området for social sikring, forholder det sig ikke desto mindre således, at medlemsstaterne ved udøvelsen af denne kompetence skal overholde EU-retten (jf. i denne retning domme Watts, C-372/04, EU:C:2006:325, præmis 92 og den deri nævnte retspraksis, og Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, præmis 33-35 og den deri nævnte retspraksis).
- 26 Følgelig er EU-retten i princippet ikke til hinder for, at den spanske lovgiver efter eget valg som beregningsgrundlag for den i hovedsagen omhandlede pension ved varig uarbejdsdygtighed fastsætter en referenceperiode begrænset til otte år og anvender en deltidskoefficient, når en lakune i bidragene følger umiddelbart efter en periode med deltidsarbejde. Det skal imidlertid undersøges, om dette valg i hovedsagen er i overensstemmelse med direktiv 79/7.
- 27 Det kan uden videre konstateres, at nationale retsfor skrifter som de i hovedsagen omhandlede ikke indebærer direkte forskelsbehandling på grundlag af køn, da den finder anvendelse uden forskel på mandlige og kvindelige arbejdstagere. Det skal derfor undersøges, om de indebærer en indirekte forskelsbehandling på grundlag af dette kriterium.
- 28 For så vidt angår spørgsmålet, om retsfor skrifter som de i hovedsagen omhandlede indebærer en indirekte forskelsbehandling således som anført af den forelæggende ret, fremgår det af Domstolens faste praksis, at der foreligger indirekte forskelsbehandling, såfremt anvendelsen af en national foranstaltning – selv om den er udformet neutralt – indebærer, at langt flere kvinder end mænd faktisk behandles ugunstigt (jf. bl.a. domme Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis, og Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, præmis 29).
- 29 I nærværende sag skal det bemærkes, at den forelæggende rets vurdering hviler på en dobbelt forudsætning om, at den i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelse vedrører gruppen af deltidsansatte, der primært består af kvindelige arbejdstagere.
- 30 Det må i denne henseende konstateres, at således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, finder den i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelse ikke anvendelse på alle deltidsansatte, men alene på arbejdstagere, der har en lakune i de indbetalte bidrag i referenceperioden på otte år forud

for datoen for den pensionsudløsende begivenhed, når denne lakune følger efter en deltidsansættelse. Følgelig er de generelle statistiske oplysninger vedrørende gruppen af deltidsansatte samlet set ikke relevante med henblik på at fastslå, at væsentligt flere kvinder end mænd berøres af denne bestemmelse.

- 31 Det skal dernæst præciseres, at selv om en arbejdstager såsom Lourdes Cachaldora Fernández tilsyneladende stilles ugunstigt, fordi hun har været deltidsansat i perioden umiddelbart forud for lakunen i hendes indbetalinger af bidrag, kan det ikke udelukkes, således som anført af INSS, den spanske regering og Europa-Kommissionen, at visse deltidsansatte også kan blive stillet gunstigt af de i hovedsagen omhandlede nationale retsfor skrifter. Det forholder sig nemlig således, at i alle tilfælde, hvor den sidste arbejds kontrakt forud for en arbejdsfri periode er en fuldtidskontrakt, men hvor arbejdstageren i den øvrige del af referenceperioden eller endog i hele den erhvervsaktive periode alene har været deltidsansat, vil en sådan arbejdstager være gunstigt stillet, idet den pågældende vil modtage en pension, der er sat for højt i forhold til de bidrag, der faktisk er indbetalt.
- 32 På det grundlag gør de statistiske oplysninger, hvorpå den forelæggende ret har baseret sine vurderinger, det ikke muligt at antage, at den gruppe af arbejdstagere, der stilles ugunstigt af de i hovedsagen omhandlede nationale retsfor skrifter, primært består af deltidsansatte og i særdeleshed af kvindelige arbejdstagere.
- 33 Under hensyntagen til de ovenstående betragtninger kan den i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelse på grundlag af de forhold, der er beskrevet i forelæggelsesafgørelsen, ikke anses for i overvejende grad at stille en bestemt gruppe af arbejdstagere ugunstigt, i det foreliggende tilfælde deltidsansatte og især kvinder. Denne bestemmelse kan således ikke betegnes som en foranstaltning med indirekte forskelsbehandling som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7.
- 34 Det første spørgsmål skal følgelig besvares med, at artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for nationale retsfor skrifter, der fastsætter, at de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningen af en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal udfyldes på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold, selv om der, såfremt disse lakuner ligger efter en periode med fuldtidsansættelse, ikke er fastsat nogen reduktion.

Det andet spørgsmål

- 35 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om rammeaftalens § 5, stk. 1, litra a), skal fortolkes således, at en medlemsstats retsfor skrifter henhører under rammeaftalens anvendelsesområde, når disse fastsætter, at de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningen af en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal udfyldes på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold, selv om der, såfremt disse lakuner ligger efter en periode med fuldtidsansættelse, ikke er fastsat nogen reduktion.
- 36 I denne henseende skal det bemærkes dels, at det fremgår af indledningen til rammeaftalen, at denne vedrører »ansættelsesvilkårene for deltidsansatte, idet det erkendes, at anliggender vedrørende lovpligtig social sikring besluttet af medlemsstaterne«.

- 37 Dels fremgår det af Domstolens praksis, at pensioner, der hidrører fra ansættelsesforholdet mellem arbejdstageren og arbejdsgiveren, bortset fra dem, der følger af en lovbestemt social sikringsordning, som i mindre grad følger af et sådant ansættelsesforhold end af socialpolitiske overvejelser, henhører under begrebet »ansættelsesvilkår« i den forstand, hvori det er anvendt i rammeaftalen (dom Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, præmis 21).
- 38 I det foreliggende tilfælde fremgår det af samtlige de oplysninger, som Domstolen er i besiddelse af, at den i hovedsagen omhandlede pension er en lovbestemt social sikringspension. Denne pension kan derfor ikke, således som generaladvokaten har anført i punkt 29 i forslaget til afgørelse, anses for at udgøre et »ansættelsesvilkår« i den forstand, hvori begrebet anvendes i rammeaftalens § 4, stk. 1, og henhører dermed ikke under dennes anvendelsesområde.
- 39 Desuden ville en fortolkning af udtrykket »hindringer af juridisk [...] art« i rammeaftalens § 5, stk. 1, litra a), hvorefter medlemsstaterne ville være forpligtet til uden for området for ansættelsesvilkår at træffe de foranstaltninger, der er knyttet til en pension som den, der er omhandlet i hovedsagen, pålægge medlemsstaterne forpligtelser på det generelle socialpolitiske område med hensyn til foranstaltninger, der ikke henhører under rammeaftalens anvendelsesområde.
- 40 Endvidere berører den i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelse således som anført i nærværende doms præmis 30 og 31 ikke alle deltidsansatte, men alene de arbejdstagere, hos hvem der forefindes en lakune i indbetalingen af bidrag umiddelbart efter en periode som deltidsansat. Desuden stiller denne bestemmelse de arbejdstagere, der, selv om de har været deltidsansat i en væsentlig del af deres arbejdsliv, var fuldtidsansat umiddelbart forud for afbrydelsen af betalingen af bidrag, mere gunstigt. Under hensyn til den tilfældige karakter af den nævnte bestemmelses indvirkning på deltidsansatte kan denne bestemmelse ikke anses for at være en hindring af juridisk art, der kan begrænse mulighederne for deltidsarbejde.
- 41 Det andet spørgsmål skal derfor besvares med, at rammeaftalen skal fortolkes således, at en medlemsstats retsfor skrifter ikke henhører under rammeaftalens anvendelsesområde, når disse fastsætter, at de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningen af en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal udfyldes på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold, selv om der, såfremt disse lakuner ligger efter en periode med fuldtidsansættelse, ikke er fastsat nogen reduktion.

Sagens omkostninger

- 42 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for nationale retsfor skrifter, der fastsætter, at de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningen af en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal udfyldes på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold, selv om der, såfremt disse lakuner ligger efter en periode med fuldtidsansættelse, ikke er fastsat nogen reduktion.**

- 2) **Rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der blev indgået den 6. juni 1997, og som er indeholdt i bilaget til Rådets direktiv 97/81/EF af 15. december 1997 om rammeaftalen vedrørende deltidsarbejde, der er indgået af Unice, CEEP og EFS, som ændret ved Rådets direktiv 98/23/EF af 7. april 1998, skal fortolkes således, at en medlemsstats retsforordninger ikke henhører under rammeaftalens anvendelsesområde, når disse fastsætter, at de lakuner i indbetalingen af bidrag, som er omfattet af den referenceperiode, der ligger til grund for beregningen af en bidragspligtig pension ved varig uarbejdsdygtighed, efter en periode med deltidsansættelse, skal udfyldes på grundlag af de til enhver tid gældende mindstebaser for bidrag ved anvendelse af deltidskoefficienten for det pågældende ansættelsesforhold, selv om der, såfremt disse lakuner ligger efter en periode med fuldtidsansættelse, ikke er fastsat nogen reduktion.**

Underskrifter